

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:2020/50

Karar Sayısı:2020/37

Karar Tarihi:25/6/2020

R.G. Tarih – Sayı:24/7/2020 – 31195

İPTAL TALEBİNDE BULUNAN: Diyarbakır Milletvekili Hişyar ÖZSOY

İPTAL TALEBİNİN KONUSU: Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 4/6/2020 tarihli 95. Birleşiminde 30/1/2020 tarihli ve (3/1220) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı tezkeresinin okunması suretiyle Hakkâri Milletvekili Leyla GÜVEN'in milletvekilliğinin düşmesinin Anayasa'nın 85. maddesi uyarınca iptaline karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ İŞLEMİ

İptali talep edilen Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) işlemi şöyledir:

“Silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Diyarbakır 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 27/3/2017 tarihli ve 2014/235 esas, 2017/103 sayılı kararı ile 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilen, Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesinin 18/4/2018 tarihli ve 2017/1428 esas, 2018/1000 sayılı istinaf başvurusunun esastan reddine dair kararının Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 17/9/2019 tarihli ve 2018/7107 esas, 2019/5300 sayılı ilâmi ile onanması suretiyle cezası kesinleşen Hakkari Milletvekili Leyla Güven ile ilgili olarak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 83 üncü maddesinin üçüncü fıkrası ile 84 üncü maddesinin ikinci fıkrası uyarınca Adalet Bakanlığından alınan ilgi yazı sureti ve eki dosya ilişikte gönderilmiştir” şeklindeki 30/1/2020 tarihli ve (3/1220) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı tezkeresinin TBMM Genel Kurulunun 4/6/2020 tarihli 95. Birleşiminde okunması suretiyle Hakkâri Milletvekili Leyla GÜVEN'in milletvekilliğinin düşmesi.

II. İPTAL TALEBİNİN GEREKÇESİ

1. İptal talebini içeren dilekçede özetle; Cumhurbaşkanlığının 30/1/2020 tarihinde TBMM Başkanlığına gönderdiği tezkerenin TBMM Genel Kurulunda okunması suretiyle Leyla GÜVEN'in milletvekilliğinin düşmesinin Halkların Demokratik Partisi (HDP) milletvekillerinin TBMM'den tasfiyesine yönelik siyasi saiklerle gerçekleştirilmiş bir uygulama olduğu, milletvekilliğinin düşmesinin seçmen iradesinin en iyi şekilde sağlanabilmesi amacıyla çok istisnai hâllerde gündeme getirildiği, nitekim TBMM tarihinde kesinleşen ceza nedeniyle milletvekilliğinin düşmesine dair sadece bir örneğin bulunduğu, geçmişte aynı durumda başka siyasi partilere mensup milletvekillerine ilişkin kesin hükümlerin Genel Kurulda okutulmadığı ve böylece milletvekilliklerinin düşmediği, istisnai olma özelliği dikkate alındığında bu tür düşme yönteminin uygulanmasından imtina edilmesinin bir teamül hâline geldiği, iptali talep edilen işlemle anılan teamülün tam aksi yönünde hareket edildiği, HDP milletvekillerine farklı bir muamelede bulunulmasının eşitlik ilkesini ihlal ettiği, kesinleşen cezalarla milletvekilliklerinin düşmesi ihtimalinin ve hatta tehdidinin sürekli canlı tutulmasının demokratik hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığı, Anayasa'nın geçici 20. maddesinin anılan maddenin yürürlük tarihinden önce var olan yasama dokunulmazlıklarının kaldırılması taleplerine konu suçlarla ilgili ve Anayasa'nın 83. maddesinin sadece ikinci fıkrasıyla sınırlı olacak şekilde bir düzenleme getirdiği, söz konusu düzenlemenin Anayasa'nın 83. maddesinin tamamını kapsamadığı, bu bağlamda anılan maddenin dördüncü fıkrası gereğince tekrar seçilen

milletvekili hakkında soruşturma ve kovuşturma yapılmasının TBMM'nin yeniden dokunulmazlığını kaldırmasına bağlı olduğu, bu nedenle Leyla GÜVEN'in 27. Dönem Genel Seçimi'nde milletvekili seçilmesi üzerine istinaf ve temyiz aşamalarında yargılamanın durdurulması taleplerinde bulunduğu, ancak gerek istinaf gerekse temyiz aşamasında bu taleplerin kabul görmediği, Anayasa'ya aykırı olarak yargılamaya devam edildiği, Yargıtayın onama kararı sonrasında, yargılamanın durdurulmaması yönündeki uygulamayla ilgili ihlal iddiaları da ileri sürülerek Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunduğu, başvurunun kabulü hâlinde yeniden yargılama yapılması ve milletvekilliğin düşmesine esas alınan hükmün ortadan kalkması mümkün olabileceken bu sürecin tamamlanmasının beklenmemesinin telafisi imkânsız zararlara sebebiyet vereceği, yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına karar verilmeden Anayasa'nın 84. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında milletvekilliğinin düşmesine ilişkin hükümlerin uygulanmasına imkân bulunmadığı, TBMM İçtüzüğü hükümlerine göre Genel Kurul gündemine alınacak tüm konuları görüşmek üzere Danışma Kurulunun toplandığı, TBMM başkanının veya başkanvekilinin başkanlığında, grup başkanları veya başkanvekillerinin görevlendirdiği herhangi bir vekilinin katılımıyla toplanan Danışma Kurulunda o günkü birleşimin gündemi konusunda bir anlaşmaya varılması gerektiği ancak 4/6/2020 tarihli Birleşim öncesinde böyle bir tezkerenin görüşülmesi konusunun Danışma Kurulu toplantısında gündeme gelmediği, Cumhurbaşkanlığı tezkeresinin TBMM Başkanlığına sunulmasından TBMM Başkanvekillerinin haberinin olmadığı, 30/1/2020 tarihinden beri TBMM'de olduğu iddia edilen tezkerenin Başkanlık Divanında yer alan HDP'li vekillerin de bilgisine sunulmadığı, anılan tezkerenin TBMM Başkanlık Divanı kararı olmaksızın iktidar partisine mensup TBMM Başkanvekili tarafından gündeme alınarak okutulduğu, bu durumun tezkere içeriğinin Anayasa'nın 76. maddesiyle uyuşup uyuşmadığının denetlenmesi imkânını ortadan kaldırdığı, bu suretle seçmen iradesinin hiçe sayıldığı, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı hareket edildiği, tezkerenin beş ayı aşkın bir süre TBMM'de bekletildikten sonra hangi acil ihtiyaca binaen okutulduğunun açıklanmaya muhtaç bir durum olduğu belirtilerek söz konusu Cumhurbaşkanlığı tezkeresinin TBMM Genel Kurulunda okunması suretiyle Leyla GÜVEN'in milletvekilliğinin düşmesinin Anayasa'nın 2., 10., 13., 25., 26., 67. ve 83. maddelerine, TBMM İçtüzüğü'nün 138. maddesine, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10., 11. ve 18. maddeleri ile (1) No.lu Ek Protokol'ün 3. maddesine ve TBMM teamüllerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

III. İNCELEME

2. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca yapılan inceleme toplantısında iptal talebini içeren dilekçe ve ekleri, Raportör Gülbin AYNUR tarafından hazırlanan inceleme raporu, iptali talep edilen TBMM işlemi ve dayanan Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

3. TBMM'nin 4/6/2020 tarihli 95. Birleşiminde 30/1/2020 tarihli ve (3/1220) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı tezkeresinin okunması suretiyle Hakkâri Milletvekili Leyla GÜVEN'in milletvekilliği Anayasa'nın 84. maddesinin ikinci fıkrası gereğince düşmüştür. Hüküm giydiğine dair hakkındaki kesin mahkeme kararının Genel Kurula bildirilmesi suretiyle Leyla GÜVEN'in milletvekilliğinin düşmesine ilişkin işlemin Anayasa'nın 85. maddesi uyarınca iptali talebiyle Diyarbakır Milletvekili Hişyar ÖZSOY 10/6/2020 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

4. Anayasa koyucu tarafından milletvekilliğinin düşme sebepleri istifa, kesin hüküm giyme veya kısıtlanma, milletvekilliğiyle bağdaşmayan bir görev veya hizmeti sürdürmekte ısrar etme ve devamsızlık hâlleri olarak öngörülmüş ve bu kapsamda Anayasa'nın 84. maddesinde *"İstifa eden milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesi, istifanın geçerli olduğu Türkiye Büyük*

Millet Meclisi Başkanlık Divanınca tespit edildikten sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunca kararlaştırılır./ Milletvekilliğinin kesin hüküm giyme veya kısıtlanma halinde düşmesi, bu husustaki kesin mahkeme kararının Genel Kurula bildirilmesiyle olur./82 nci maddeye göre milletvekilliğiyle bağdaşmayan bir görev veya hizmeti sürdürmekte ısrar eden milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine, yetkili komisyonun bu durumu tespit eden raporu üzerine Genel Kurul gizli oyla karar verir./Meclis çalışmalarına özürsüz veya izinsiz olarak bir ay içerisinde toplam beş birleşim günü katılmayan milletvekilinin milletvekilliğinin düşmesine, durumun Meclis Başkanlık Divanınca tespit edilmesi üzerine, Genel Kurulca üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyuyla karar verilebilir.” hükümlerine yer verilmiştir.

5. Anılan madde uyarınca istifa, milletvekilliğiyle bağdaşmayan bir görev veya hizmeti sürdürmekte ısrar etme ve devamsızlık hâllerinden biri sebebiyle milletvekilliğinin düşmesi için Meclis Genel Kurulu tarafından bu hususta bir karar alınması gerekmekte iken kesin hüküm giyme veya kısıtlanma hâli söz konusu olduğunda milletvekilliğinin düşmesi için Genel Kurul tarafından karar alınması koşulu aranmamakta, sadece ilgili milletvekili hakkındaki kesin hükmün Genel Kurula bildirilmesi biçimindeki usulün yerine getirilmesi yeterli olmaktadır.

6. Öte yandan Anayasa koyucu tarafından milletvekilliğinin düşmesine ilişkin kararlara karşı Anayasa Mahkemesine başvuru imkânı tanınmış olup bu kapsamda Anayasa'nın 85. maddesinde “*Yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına veya milletvekilliğinin düşmesine 84 üncü maddenin birinci, üçüncü veya dördüncü fıkralarına göre karar verilmiş olması hallerinde, Meclis Genel Kurulu kararının alındığı tarihten başlayarak yedi gün içerisinde ilgili milletvekili veya bir diğer milletvekili, kararın, Anayasaya, kanuna veya İçtüzüğe aykırılığı iddiasıyla iptali için Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Anayasa Mahkemesi, iptal istemini onbeş gün içerisinde kesin karara bağlar.*” denilmiştir.

7. Söz konusu madde uyarınca iptal talebiyle Anayasa Mahkemesine başvurma imkânı tanınan ve dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin de anılan madde uyarınca inceleme yetkisini haiz olduğu milletvekilliğinin düşmesi hâlleri; Anayasa'nın 84. maddesinin birinci, üçüncü ve dördüncü fıkralarında belirtilen durumlardır. Buna karşılık Anayasa'nın 84. maddesinin kesin hüküm giyme veya kısıtlanma sebebiyle milletvekilliğinin düşmesini düzenleyen ikinci fıkrası yönünden Anayasa'nın 85. maddesi kapsamında Anayasa Mahkemesine başvuru imkânı tanınmamıştır.

8. Bu itibarla Anayasa'nın 84. maddesinin ikinci fıkrası hükmü uyarınca kesin hüküm giyme veya kısıtlanma sebebine dayanan ve bu konudaki kesin mahkeme kararının Genel Kurula bildirilmesi suretiyle gerçekleşen milletvekilliğinin düşmesi hâli, Anayasa'nın 85. maddesi kapsamının ve dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin inceleme yetkisinin dışında kalmaktadır.

9. Leyla GÜVEN'in milletvekilliğinin düşmesi Anayasa'nın 84. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca hüküm giydiğine dair hakkındaki kesin mahkeme kararının Genel Kurula bildirilmesi suretiyle gerçekleşmiştir. Dolayısıyla ilgili hakkında Anayasa'nın 85. maddesi kapsamında iptal talebine konu olabilecek Anayasa'nın 84. maddesinin birinci, üçüncü veya dördüncü fıkralarında sayılan sebeplerden biri ile milletvekilliğinin düşmesi hâli söz konusu değildir. Bu itibarla iptal talebi Anayasa Mahkemesinin inceleme yetkisinin bulunmadığı bir düşme sebebine ilişkindir.

10. Açıklanan nedenlerle iptal talebinin yetkisizlik nedeniyle reddi gerekir.

IV. HÜKÜM

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 4/6/2020 tarihli 95. Birleşiminde 30/1/2020 tarihli ve (3/1220) esas numaralı Cumhurbaşkanlığı tezkeresinin okunması suretiyle

Esas Sayısı:2020/50
Karar Sayısı:2020/37

Hakkâri Milletvekili Leyla GÜVEN'in milletvekilliğinin düşmesinin Anayasa'nın 85. maddesi uyarınca iptali talebinin yetkisizlik nedeniyle REDDİNE 25/6/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI